

Lavassaare Natura linnuala linnustiku inventuur 2021. aastal

Aruanne

Foto 1. Vaade Pereküla poolt Kõima raba Kasklaugastele

Rahastaja: Keskkonnainvesteeringute Keskus

Tellija: Eesti Ornitoloogiaühing

**Teostajad: Indrek Tammekänd, Margus Ellermaa,
Jaak Tammekänd, Irja Tammekänd, Meelis Leivits**

Aruande koostaja: Indrek Tammekänd

Sisukord

Kokkuvõte.....	2
Materjal ja metoodika	3
Tulemused	6
Tuvastatud rikkumised ja vajalikud kaitsekorralduslikud tegevused	12
LISAD.....	16

Kokkuvõte

Lavassaare linnuala asub Lääne-Pärnumaal ja hõlmab Kaseraba, Laisma raba, Kõima raba ja Lavassaare raba looduslikuna säilinud osasid ja nende servakoosluseid.

Keskkonnainvesteeringute Keskuse rahastusel ja Eesti Ornitoloogiaühingu tellimusel teostati 2021. a alal Natura linnualade seire raames rähnide, kakkude, laanepüü, tedre, öösorri ja Lavassaare järve linnustiku loendused. Loenduste eesmärk oli varem puudulikult inventeeritud kaitsekorralduslikult tähtsate liikide kohta andmete saamine, samuti varem seiratud liikide arvukuse muutuste selgitamine. Lavassaare linnuala soolinnustikku jälgitakse riikliku seire raames ja avatud ulatuslike sooladega seotud linnuliikide (v. a teder) loendamine ei olnud käesoleva töö eesmärgiks.

Inventuuri tulemusel saadi üksikasjalik andmestik rähnide, laanepüü, kakkude, öösorri ja paljude teiste kaitstavate linnuliikide arvukuse ja pesitsusalade kohta. Tedre puhul oli tegu seireloendusega, mis võimaldab jälgida juba liigi arvukuse muutust. Viimase 20 aastaga on Lavassaare linnualal tedre arvukus langenud 2 korda ja liigi elupaikade seisund vajab kiiresti tähelepanu.

Kõik vaadeldud linnud kanti Plutofi andmebaasi ja on avalikult kättesaadavad ja kasutatavad. Kaitstavate liikide andmed vormistati Mapinfo kaardikihtidena ja edastatakse Keskkonnaregistrisse kadmiseks.

Välitööde käigus leiti mitmeid kaitsekorra rikkumisi ja tegevusi, millega kahjustatakse oluliselt Natura ala seisundit. Vajalik on järelvalve tõhustamine, ametnike hoolivuse ja pädevuse kasvatamine, samuti elupaikade taastamistöödega jätkamine.

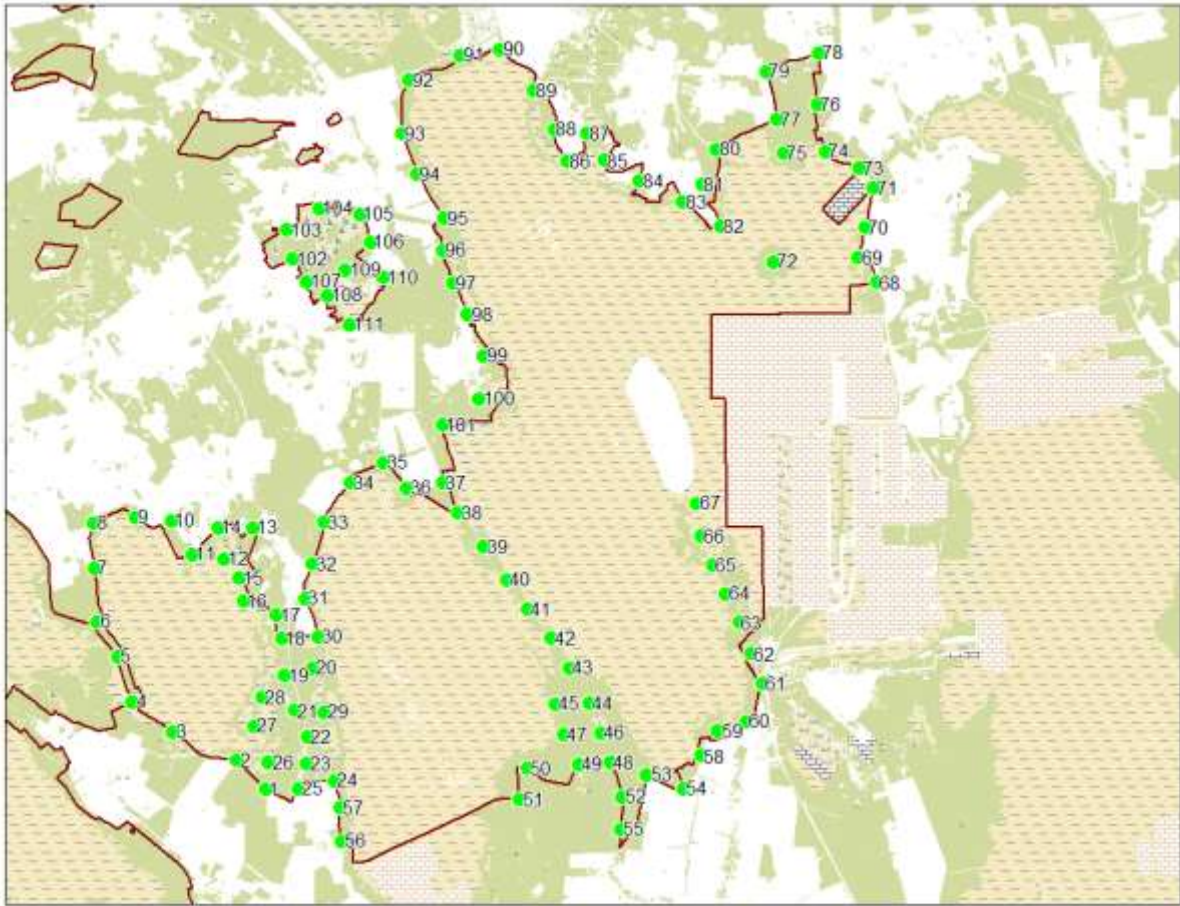
Materjal ja metoodika

Rähnide, laanepüü ja kakkude loendus

Rähnide ja laanepüü ning händ- ja värbkaku loendus toimus peibutusmeetodil ühekordse kaardistusena ajaperioodil 23.03–11.04.2021, kokku vastavalt 109 ja 52 peibutuspunktis (joonis 1 ja 2). Loendustega kaeti kogu Lavassaare linnuala nendele liikidele sobilik metsamaa. Punktide paigutati loendatavale metsa-alale 400-500 m vahedega. Peibutamiseks kasutati valgeselg-kirjurähni (2 min) ja hallpea-rähni lauluga (1min) salvestist, millele järgnes 5 min kuulamist. Nn kuulamise ajal toimus ka laanepüü kukkede peibutamine 3 minutise salvestise abil, mis on lisatud rähnide peibutushelifailile. Kakkude peibutuspunktid olid paigutatud alale üksteisest 800-1000 m kaugusele. Kakte peibutati igas punktis händ- ja värbkaku isalinnu laulu salvestisega (2 min), millele järgnes 5 min kuulamist. Lisaks registreeriti kõik punktide vahel liikudes kohatud ning muude loenduste käigus kaardistatud rähnid, laanepüüd ja kakud. Varem pole Lavassaare linnualal rähne, laanepüüd ja kakkusid spetsiaalselt ivnenteeritud. 2002. aastal alal tehtud erinevate linnuloenduste käigus saadi aga küllaltki objektiivsed tulemused rähnide, laanepüü ja kakkude arvukuse kohta. 2002. a loendustulemused ja arvukushinnangud on avaldatud ajakirjas Linnurada 2002/2.

Joonis 1. Händkaku ja värbkaku peibutamise-, loenduspunktide paiknemine Lavassaare LKA-l.

Joonis 2. Rähnide ja laanepüü peibutamis-, loenduspunktide paiknemine Lavassaare LKA-l.

Tedremängude loendus

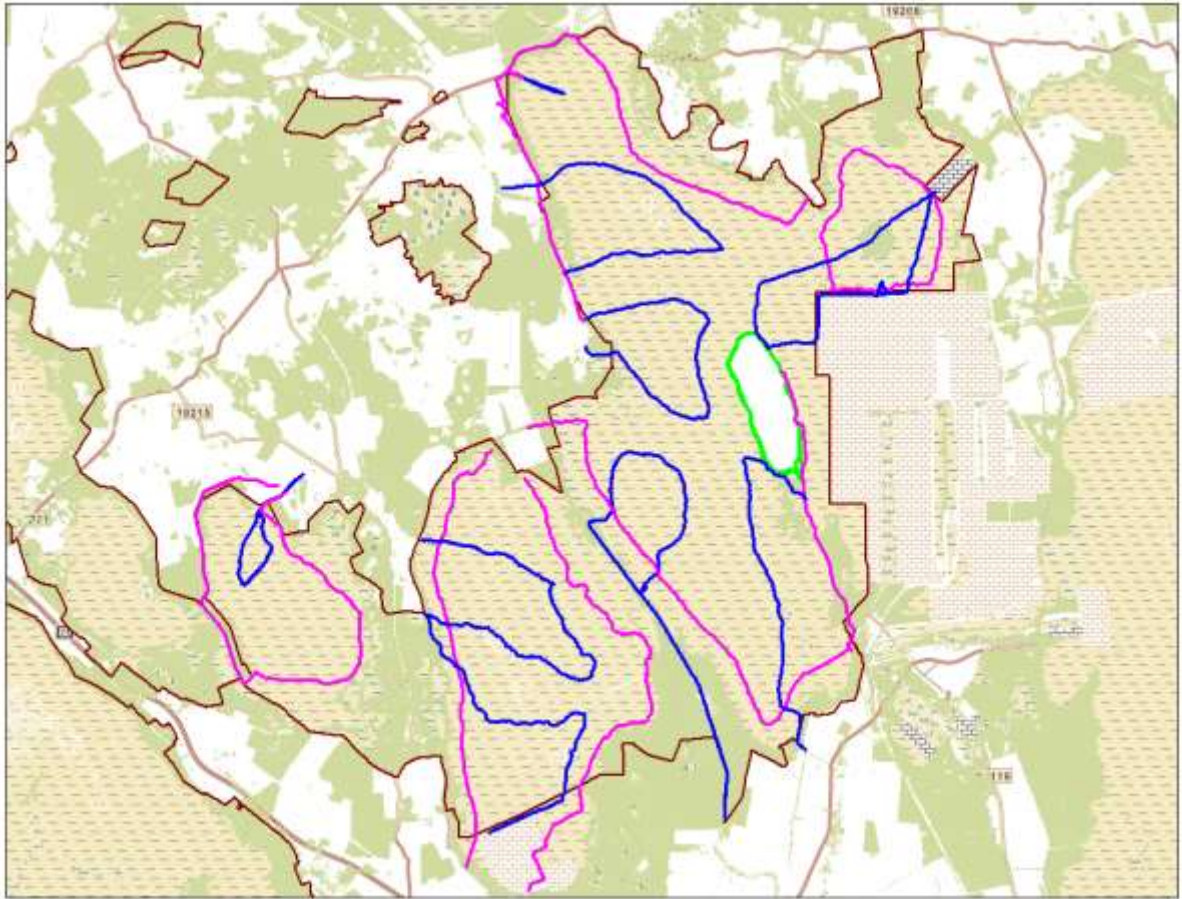
Tedremängude loendus toimus Lavassaare LKA-l 14.04-9.05.2021. a. Loendati kogu sooala jalgsi liikudes (Joonis 3), samuti kaardistati ka kõik kaitsealaga piirnev kultuurmaastikul mängivad kuked. Esimene põhjalik tedremängude loendus Lavassaare Natura linnualal tehti 2021. a ja selle tulemused on avaldatud aruandes Lavassaare tedre inventuur 2012. Varasemast ajast on täpseid andmeid 2002. aastast 7 mängu suuruse kohta.

Öösorri loendus

Loendused viidi läbi 16.06-20.06.2021. a. Loendati kogu kaitseala sooala servakooslused, mis liigile sobisid jalgi läbitud loendustransektidel (Joonis 3). Varasemalt Lavassaare kaitsealal öösorri loendatud ei ole, kogutud on vaid juhuvaatlusi.

Lavassaare järve pesitseva linnustiku loendus

Järvega seotud pesitsevate linnuliikide kahekordne hommikune loendus Lavassaare järvel toimus 02.05.2021. ja 16.06.2021. Lavassaare järve linnustik inventeeriti ka 2002. aastal ja loendustulemused on vormistatud ajakirjas Linnurada 2002/2.

Joonis 3. Loendusradade paiknemine Lavassaare LKA-l: sinine – tedremängude loendus, lilla – öösorri loendus, roheline – Lavassaare järve loendus.

Tulemused

Teder

Lavassaare linnualal ja sellega piirneval kultuurmaastikul loendati 76 mängivat tedrekukke. Liigi arvukus on alal väga oluliselt langenud, 2012. a loendati 116 kukke. 2002. a on olemas 7 mängu loendustulemused, mis võimaldavad hinnata ka viimase 20 aasta jooksul toimunud muutuseid. Tedre arvukus on alal 20 aastaga langenud ligikaudu 100% ehk 2 korda (Tabel 1).

Tabel 1. Tedre arvukuse muutus Lavassaare linnuala valitud mängudes ajavahemikus 2002-2021. a.

2002. a	2012. a	2021. a
17	19	10
6	3	2
6	2	8
4	2	2
12	12	3
3	0	0
4	0	0
52	38	25

Rähnid

2021. a loendati Lavassaare linnualal 4 hallpea-rähni, 7 musträhni, 6 valgeselg-kirjurähni, 6 väike-kirjurähni ja 64 suur-kirjurähni pesitsusterritooriumit. Varasemalt alal rähne inventeeritud ei ole. Juhuvaatluste põhjal hinnates on tõenäoline, et alal on rähni liikide arvukuse trendid sarnased Eesti keskmistega.

Kakud

2021. a loendati Lavassaare linnualal 1-2 karvasjalg-kaku, 2 värbkaku, 5 händkaku territooriumit ja 1 kodukaku pesitsusterritoorium. Varasemal ajal alal ülepinnaliselt kakke loendatud ei ole. Ala põhjaosas on aastakümneid riikliku seire raames röövlindude loendanud Eedi Lelov ja alalt koguneb regulaarselt juhuvaatluseid. Hinnanguliselt ei ole viimase 20 aastaga Lavassaare linnualal kakkude arvukuses negatiivseid trende, vaid varem pesitsenud kassikakk täna enam ei esine.

Laanepüü

2021. a loendati Lavassaare linnualal 5 laanepüü pesitsusterritooriumit. Varasemast ajast on alalt vaid laanepüü juhuvaatluseid. Mitmed varasemad liigi pesitsusterritooriumid osutusid tühjaks ja tõenäoliselt on laanepüü arvukus alal langenud, kindad andmed aga puuduvad.

Öösorr

Lavassaare linnualal loendati 2021. a 62 laulvat isalindu. Varasema arvukuse kohta alalt andmeid ei ole. Elupaiga ulatust arvestades võib asustustihedust pidada keskmisest väiksemaks.

Lavassaare järve loendus

Lavassaare järvelt on pesitsejana kadunud naerukajakad ja sellega kaasnevalt vaesunud kogu pesitsev linnustik. 2021. a Lavassaare järvel loendatud linnupaaride arv on toodud Tabelis 2.

Tabel 2. 2002. ja 2021. a Lavassaare järvel pesitsenud linnuliigid ja nende paaride arv.

Liik	2002	2021
Laululuik	1	1
Piilpart	2	6
Rääkspart	0	1
Sinikael-part	2	4
Tuttvart	0	2
Jääkoskel	1	0
Tuttpütt	0	2
Naerukajakas	2000 kuni 2500	0
Väikekajakas	10 kuni 15	0
Kalakajakas	2 kuni 3	0
Jõgitiir	8 kuni 10	3
Mustviires	1	0
Vihitaja	2 kuni 4	4
Rootsiitsitaja	olemas	18
	2029 kuni 2539	41

Kõikide alal loendatud kaitsekorralduslikult oluliste liikide arvukused ja arvukuse muutus on toodud Tabelis 3.

Tabel 2. Kaitsekorralduslikult oluliste linnuliikide arvukus Lavassaare Natura linnualal 2021. a, 2002. a ja 2012. a loenduste põhjal. Rohelisel taustal stabiilse või tõusva arvukusega liigid, punasel taustal selgelt langeva arvukusega liigid. Halli taustaga märgitud liigid, keda 2021. a spetsiaalselt ei loendatud ja nende liikide kohta objektiivset arvukushinnangut anda ei saa.

Liik	2021				Varasemad loendused			
	Arvukus (paari, va * - isast)				2002		2012	
	Loendus		Hinnang		loendatud		loendatud	
Liik	Min	Max	Min	Max	Min	Max	Min	Max
Punakurk-kaur (<i>Gavia stellata</i>)			0	0				
Järvekaur (<i>G. arctica</i>)			0	0				
Väikepütt (<i>Tachybaptus ruficollis</i>)			0	0				
Tuttpütt (<i>Podiceps cristatus</i>)	2	2	2	2	0	1		
Hallpõsk-pütt (<i>P. grisegena</i>)					1	2		
Sarvikpütt (<i>P. auritus</i>)	0	0			3	5		
Kormoran (<i>Phalacrocorax carbo</i>)			0	0				
Hüüp (<i>Botaurus stellaris</i>)	1	1	1	1	0	0	2	2
Hõbehaigur (<i>Egretta alba</i>)			0	0				
Hallhaigur (<i>Ardea cinerea</i>)			0	0				
Must-toonekurg (<i>Ciconia nigra</i>)			0	0				
Valge-toonekurg (<i>C. ciconia</i>)			0	0				
Kühmnokk-luik (<i>Cygnus olor</i>)			0	0				
Väikeluik (<i>C. columbianus</i>)			0	0				
Laululuik (<i>C. cygnus</i>)	5	5	5	6	5	5		
Rabahani (<i>Anser fabalis</i>)			0	0				
Suur-laukhani (<i>A. albifrons</i>)			0	0				
Väike-laukhani (<i>A. erythropus</i>)			0	0				
Hallhani (<i>A. anser</i>)			0	0				
Kanada lagle (<i>Branta canadensis</i>)			0	0				
Valgepõsk-lagle (<i>B. leucopsis</i>)			0	0				
Mustlagle (<i>B. bernicla</i>)			0	0				
Punakael-lagle (<i>B. ruficollis</i>)			0	0				
Ristpart (<i>Tadorna tadorna</i>)			0	0				
Viupart (<i>Anas penelope</i>)	0	0	0	1	0	1		
Rääkspart (<i>A. strepera</i>)	1	1	0	1				
Piilpart (<i>A. crecca</i>)	17	17	20	25	10	15		
Sinikael-part (<i>A. platyrhynchos</i>)	31	35	30	40	10	15		
Soopart (<i>A. acuta</i>)			0	0				
Rägapart (<i>A. querquedula</i>)	0	0	0	0	1	1		
Luitsnokk-part (<i>A. clypeata</i>)			0	0				
Punapea-vart (<i>Aythya ferina</i>)	0	0	0	0	1	1		
Tuttvart (<i>A. fuligula</i>)	2	3	2	5	5	10		
Merivart (<i>A. marila</i>)			0	0				
Hahk (<i>Somateria mollissima</i>)			0	0				
Kirjuhahk (<i>Polysticta stelleri</i>)			0	0				
Aul (<i>Clangula hyemalis</i>)			0	0				

Mustvaeras (<i>Melanitta nigra</i>)			0	0				
Tõmmuvaeras (<i>M. fusca</i>)			0	0				
Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>)	5	6	5	10	1	5		
Väikekoskel (<i>Mergus albellus</i>)			0	0				
Rohukoskel (<i>M. serrator</i>)			0	0				
Jääkoskel (<i>M. merganser</i>)	0	0	0	0	1	1		
Herilaseviu (<i>Pernis apivorus</i>)	0	0	0	1	0	0		
Must-harksaba (<i>Milvus migrans</i>)			0	0				
Merikotkas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	1	1	1	1	0	0	0	0
Madukotkas (<i>Circaetus gallicus</i>)			0	0				
Roo-loorkull (<i>Circus aeruginosus</i>)	0	1	1	3	1	1	2	2
Välja-loorkull (<i>C. cyaneus</i>)	0	0	0	0	1	3		
Soo-loorkull (<i>C. pygargus</i>)	0	0			3	4		
Kanakull (<i>Accipiter gentilis</i>)	1	1	1	2	1	1		
Raudkull (<i>A. nisus</i>)	0	0	0	2				
Hiireviu (<i>Buteo buteo</i>)	1	1	1	3	9	10		
Karvasjalg-viu (<i>B. lagopus</i>)			0	0				
Väike-konnakotkas (<i>Aquila pomarina</i>)			0	0	1	1		
Suur-konnakotkas (<i>A. clanga</i>)			0	0				
Kaljukotkas (<i>A. chrysaetos</i>)	0	0	1	1	1	1	1	1
Kalakotkas (<i>Pandion haliaetus</i>)			0	0				
Tuuletallaja (<i>Falco tinnunculus</i>)			0	0				
Punajalg-pistrik (<i>F. vespertinus</i>)			0	0				
Väikepistrik (<i>F. columbarius</i>)			0	0				
Lõopistrik (<i>F. subbuteo</i>)	0	0	0	1	0	2		
Rabapistrik (<i>F. peregrinus</i>)			0	0				
Laanepüü (<i>Tetrastes bonasia</i>)	5	5	5	7				
Rabapüü (<i>Lagopus lagopus</i>)	0	0	0	0	3	5		
Teder (<i>Tetrao tetrix</i>)*	76	76	70	80	50	100	116	116
Metsis (<i>T. urogallus</i>)*	2	2	4	5	10	15	3	3
Nurmkana (<i>Perdix perdix</i>)			0	0				
Põldvutt (<i>Coturnix coturnix</i>)			0	0	0	1		
Rooruik (<i>Rallus aquaticus</i>)			0	0				
Täpikhuik (<i>Porzana porzana</i>)			0	0				
Väikehuik (<i>P. parva</i>)			0	0				
Rukkirääk (<i>Crex crex</i>)	0	0	0	0	1	2	0	0
Tait (<i>Gallinula chloropus</i>)			0	0				
Lauk (<i>Fulica atra</i>)			0	0				
Sookurg (<i>Grus grus</i>)	36	36	36	40	10	12		
Merisk (<i>Haematopus ostralegus</i>)			0	0				
Naaskelnokk (<i>Recurvirostra avosetta</i>)			0	0				
Väiketüll (<i>Charadrius dubius</i>)			0	0				
Liivatüll (<i>C. hiaticula</i>)			0	0				
Rüüt (<i>Pluvialis apricaria</i>)					250	300		
Plüü (<i>P. squatarola</i>)			0	0				
Kiivitaja (<i>Vanellus vanellus</i>)					60	70		
Suurrisla (<i>Calidris canutus</i>)			0	0				

Leeterisla (<i>C. alba</i>)			0	0				
Väikerisla (<i>C. minuta</i>)			0	0				
Värbrisla (<i>C. temminckii</i>)			0	0				
Kõvernokk-risla (<i>C. ferruginea</i>)			0	0				
Meririsla (<i>C. maritima</i>)			0	0				
Risla (<i>C. alpina</i>)					5	10		
Plütt (<i>C. falcinellus</i>)			0	0				
Tutkas (<i>C. pugnax</i>)*	0	2	0	2	5	10		
Mudanepp (<i>Lymnocyrtus minimus</i>)			0	0				
Rohunepp (<i>Gallinago media</i>)*			0	0				
Mustsaba-vigle (<i>Limosa limosa</i>)					40	50		
Vöötsaba-vigle (<i>L. lapponica</i>)			0	0				
Väikekoovitaja (<i>Numenius phaeopus</i>)					60	80		
Suurkoovitaja (<i>N. arquata</i>)					4	5		
Tumetilder (<i>T. erythropus</i>)			0	0				
Punajalg-tilder (<i>T. totanus</i>)					90	100		
Lammitilder (<i>T. stagnatilis</i>)			0	0				
Heletilder (<i>T. nebularia</i>)			0	0				
Metstilder (<i>Tringa ochropus</i>)	4	4	4	6	5	10		
Mudatilder (<i>T. glareola</i>)								
Vihitaja (<i>Actitis hypoleucos</i>)	4	4	3	4	2	4		
Kivirullija (<i>Arenaria interpres</i>)			0	0				
Veetallaja (<i>Phalaropus lobatus</i>)			0	0				
Väikekajakas (<i>Hydrocoloeus minutus</i>)	0	0	0	0	15	20		
Naerukajakas (<i>L. ridibundus</i>)	5	5	5	5	200	2500		
Kalakajakas (<i>L. canus</i>)					20	30		
Tõmmukajakas (<i>L. fuscus</i>)			0	0				
Räusktiir (<i>Sterna caspia</i>)			0	0				
Tutt-tiir (<i>S. sandvicensis</i>)			0	0				
Jõgitiir (<i>S. hirundo</i>)	3	3	3	3	10	15		
Randtiir (<i>S. paradisaea</i>)			0	0				
Väiketiir (<i>S. albifrons</i>)			0	0				
Mustviires (<i>Chlidonias niger</i>)	0	0	0	0	1	1		
Valgetiib-viires (<i>C. leucopterus</i>)			0	0				
Alk (<i>Alca torda</i>)			0	0				
Krüüsel (<i>Cephus grylle</i>)			0	0				
Õõnetuvi (<i>Columba oenas</i>)	1	1	1	1	0	0		
Kaelus-turteltuvi (<i>Streptopelia decaocto</i>)			0	0				
Turteltuvi (<i>S. turtur</i>)			0	0				
Kassikakk (<i>Bubo bubo</i>)			0	0	1	1		
Vöötkakk (<i>Surnia ulula</i>)			0	0				
Värbkakk (<i>Glaucidium passerinum</i>)	2	2	2	2				
Kodukakk (<i>Strix aluco</i>)	1	1	1	1				
Händkakk (<i>S. uralensis</i>)	5	5	5	6	3	5		
Habekakk (<i>S. nebulosa</i>)			0	0				
Sooräts (<i>Asio flammeus</i>)			0	0				
Karvasjalg-kakk (<i>Aegolius funereus</i>)	1	2	1	2				
Öösorr (<i>Caprimulgus europaeus</i>)	62	62	62	65				

Jäälind (Alcedo atthis)			0	0				
Siniraag (Coracias garrulus)			0	0				
Vaenukägu (Upupa epops)			0	0				
Väänkael (Jynx torquilla)	0	0	0	2				
Hallpea-rähn (Picus canus)	4	4	4	5				
Roherähn (P. viridis)			0	0				
Musträhn (Dryocopus martius)	7	7	7	7	4	5		
Tamme-kirjurähn (Dendrocopos medius)	0	0	0	0				
Valgeselg-kirjurähn (D. leucotos)	6	6	6	6	1	3		
Väike-kirjurähn (D. minor)	6	6	6	8				
Laanerähn (Picoides tridactylus)	0	0	0	0				
Nõmmelööke (Lullula arborea)			0	0	0	1		
Kaldapääsuke (Riparia riparia)			0	0				
Nõmmekiur (Anthus campestris)			0	0				
Randkiur (A. petrosus)			0	0				
Hänilane (Motacilla flava)			0	0				
Kuldhänilane (Motacilla citreola)			0	0				
Jõgivästriik (Motacilla cinerea)			0	0				
Vesipapp (Cinclus cinclus)			0	0				
Sinirind (Luscinia svecica)			0	0				
Hoburästas (Turdus viscivorus)	22	22	25	30				
Rästas-roolind (Acrocephalus arundinaceus)			0	0				
Väike-käosulane (Iduna caligata)			0	0				
Vööt-põõsalind (Sylvia nisoria)	1	1	1	1				
Nõlva-lehelind (Phylloscopus trochiloides)			0	0				
Väike-kärbsenäpp (Ficedula parva)	1	1			3	5		
Kaelus-kärbsenäpp (F. albicollis)			0	0				
Roohabekas (Panurus biarmicus)			0	0				
Kukkurtihane (Remiz pendulinus)			0	0				
Punaselg-õgija (Lanius collurio)	2	2			20	25		
Hallõgija (L. excubitor)	6	6	6	8	4	5		
Koldvint (Serinus serinus)			0	0				
Männi-käbilind (Loxia pytyopsittacus)			0	0				
Põldtsiitsitaja (Emberiza hortulana)			0	0				

Tuvastatud rikkumised ja vajalikud kaitsekorralduslikud tegevused

Kogu Lavassaare LKA on tsoneeritud range kaitsekorraga sihtkaitsevööndiks, kus majandustegevus ei ole lubatud. Sellele vaatamata tuvastati välitöödel mitmeid tegevusi, mis kahjustasid ala kaitseväärtuseid, osad neist olid ka selged kaitsekorra rikkumised.

Kiisamaa ja Vahenurme külas toimusid mahukad puisniitude taastamistööd, mille otstarbekust ei ole piisava põhjalikkusega kaalutud. Taastamisse oli määratud piirkonna kõige vanemad metsaosad, mis toimisid varem metsaelustikule tähtsate elupaikadena. Peale raiet ei tuvastatud nendelt aladelt enam kaitstavaid liike ja alade elustik ei erinenud säilikpuudega lageraiesmike omast. Alasid, kus puisniitudeks rajamine eeldab hektarilt isegi üle 100 tihumeetri raiumist, ei saa kindlasti nimetada enam pidada taastatavateks puisniitudeks, sellisel puhul on tegu pelga metsaelupaikade ja nende elustiku hävitamisega. Sama kehtib ka metsade kohta, kus I rinde koosseisust üle 10% on okaspuud. Täiesti arusaamatu on aga sellistelt aladelt vanade puude väljaraie, mis peaksid puisniitudele alati alles jääma. **Taastamistööde otstarbekus vajab põhjalikku kaalumist ja RMK taastamistööde planeerimine ja nende järelvalve tõhustamist. Lavassaare LKA-l loobuda metsadest täiendavate niidukoosluste rajamisest.**

Foto 2. Lavassaare LKA sihtkaitsevööndist Vahenurmes on puisniidu taastamise käigus RMK poolt raiutud muuhulgas ka vanu tammesid ja saari. Vanade laialehiste puude raie on otseselt ala elustikku vaesustav ja sellised puud peavad puisniitudele alati alles jääma.

Lavassaare LKA Puistama sihtkaitsevööndis kohati ajalise liikumispiirangu ajal ATV-ga liikuvat jahimeest, kes pidas kaljukotka pesapaiga ligiduses koprajahti. Lavassaare järve äärest kuuldi kevadistel välitöödel õhtul laske, mille tõttu põgenesid järvele puhkama jäänud haned. Kaitsealal esineb jätkuvalt aktiivses kasutuses söödaplatse, nt Jõõpre ligidal: N58,49822; 24,30903. **Järevalve on puudulik ja vajab tõhustamist.**

Mitmel pool soodes võib leida ATV-radasid, osad neist on püsivas aktiivses kasutuses. Eriti tugevad pinnasekahjustused on ATV-dega põhjustatud Lavassaare järvele lõunast liginendes, samuti Lavassaare järve ja Pereküla Lauri ja Saksto talude vahel. **Järevalve on puudulik ja vajab tõhustamist.**

Kiisamaa sihtkaitsevööndis toimusid Ahaste-Koonga tee ehitustööd, teeserv raadati, teeserva rajati kraavid ja pandi mustkate. Tegu ei olnud hooldustööde või hooldamiseks vajalike töödega, mis alal on kaitse-eeskirjaga lubatud. Selline tee-ehitus omab kindlasti kaitseala väärtustele negatiivset mõju, eriti oluline on piirkonna soostunud loodus- ja poollooduslike koosluste kuivendamine teekraavidega, kindlasti suureneb paljude alal kaitstavate liikide teel hukkumise risk. Tegevused, mis võivad Natura ala kahjustada, vajavad eranditult pädevat mõjude hindamist. **Ametnike pädevus vajab parandamist ja ametnikud peavad ekslike otsuste eest vastutama.**

Kaseraba lääneservas, vahetult Lavassaare ja Nedrema LKA piiril asuvatel madalsoost rajatud heinamaadel toimusid mahukad maaparandustööd. Töödega kahjustatakse otseselt Lavassaare Natura loodusala kaitstavaid soo- ja metsaelupaiku. **Ametnike pädevus vajab parandamist ja ametnikud peavad ekslike otsuste eest vastutama. Kiirkorras on vajalik leida meetmed tekkinud negatiivse mõju maandamiseks.**

Laisma raba lõunaservas asuva turbakaevanduse laiendustööd olid alanud ja toimusid ulatusliku looduslikus seisundis rabaala kuivendustööd. Seejuures ei rakendatud mingeid leevendusmeetmeid, mis aitaks maandada mõjusid piirnevale, Eesti ühele tähtsaimale soolindude pesitsusalale. Kaevandusala laiendamine antud kohas on ilmses vastuolus Natura alade kaitsekorraga ja tegu on väga olulise rahvusvahelise kohustuse rikkumise näitega. Olemasoleva kaevanduse tugev kuivendav mõju on piirnaval rabal täna selgelt nähtav kaevandusest isegi 600-1100 meetri kaugusel ja soolinnustik sellel alal vaesunud. Uue kaevanduse tekkiv tugeva kuivendusemõjuga ala hõlmab täiendavalt ligikaudu 100 ha väga heas seisundis rabelupaika, sealhulga väga esinduslikku Laisma raba lõunaosa laugastiku. **Ametnike pädevus vajab parandamist ja ametnikud peavad ekslike otsuste eest vastutama. Kiirkorras on vajalik meetmete rakendamine, mis maandavad piirnevale Natura alale turbakaevanduse negatiivse mõju.**

Foto 3. Laisma raba lõunaossa kaevandusala rajamiseks kaevatud kraav

Foto 4. Laisma raba lõunaservas asuva kaevandusala serva kaevandaja poolt rajatud Natura ala kuivendav kraav, mis ei oma kaevandusalale mingit mõju – kuivendab vaid piirnevat looduslikku raba.

Tunnustamist ja kiitmist väärivad Lavassaare LKA-l ja sellega piirnevatel aladel toimunud jääksoolade taastamistööd. Virussaare rabasaarest kirdes asuv vana kaevandusala hõivati koheselt märgalalinnustiku poolt ja alal asusid taas pesitsema ka kaitstavad liigid.

Kaitstavate linnuliikide arvukuse trendide põhjal vajavad tähelepanu eriti sooservakooslustest, madal- ja siirdesoodest sõltuvad liigid ja nende elupaigad. Tegu on ühe tähtsaima tedre pesitsusalaga ja tedre arvukuse tugev vähenemine on alarmeeriv. Teder sõltub servakooslustest, madal- ja siirdesoodest, mille seisund on Lavassaare LKA-l halb ja halvenev. Edasises kaitsekorralduses on kriitilise tähtsusega Laisma peakraavi likvideerimine, samuti Kiisamaa peakraavi ja Kaubi kraavi mõju leevendamine. Vähemtähtis ei ole piirnevate turbakaevanduste mõju leevendamine. Näiteks on vaja Lavassaare ja teiste kaevandusala serva vettpidavate ekraanide rajamine. Lavassaare kaevandusala serva on turbast valli rajamisega alustatud, see on aga liialt madal ja laseb vett läbi. Samuti vajab tähelepanu Lavassaare järve ja selle elustiku seisund. Lavassaare järve linnustik on selgelt vaesunud ja alalt kadunud naerukajaka pesitsuskoloonia. Oluline on järve naabruses asuva kaevandusala mõju leevendamine ja veetaseme taastamine.

Foto 5. Lavassaare kaevandusala loodeserva rajatud turbast veetõke lasi mitmelt poolt vett läbi ja vajab oluliselt kvaliteetsemat ehitust.

LISAD

Elektroonilised lisad Mapinfo kaardikihtidena:

Lisa 1 - Haudelinnustik_Lavassaare2021 - 2021. a Lavassaare linnualal leitud lindude pesitsusterritooriumid.

Lisa 2 - LavassaareLA_alamkirjed2021 - 2021. a Lavassaare linnualalt leitud kaitstavate liikide täpsed asukohad.

Lisa 3 - LavassaareLA_EELIS_elupaik2021 - 2021. a Lavassaare linnualalt leitud kaitstavate liikide piiritletud pesitsuselupaigad.

Lisa 4 – Tehniline kirjeldus

Osa 3. Lavassaare linnuala (EE0040325) haudelinnustiku inventuur.

Töö sisu

1. Teostada Lavassaare linnualal standardiseeritud metoodika alusel metsaliikide (rähnid, kakud, laanepüü) ja tedre ning öösorri inventuur. Inventuuri käigus tuleb kirja panna ka kõik teised kohatud kaitsekorralduslikult olulised linnuliigid.
2. Kanda kõikide kaitsekorralduslikult oluliste linnuliikide leiukohad vastava legendiga varustatult välitöökaardile ja sellelt GIS kihile (n MapInfo) ning EELIS-sse sisestamiseks sobivasse andmevormi.
3. Anda kõikide kaitsekorralduslikult oluliste linnuliikide arvukushinnangud Lavassaare linnualal. Lisaks punktis 1 nimetatud inventeeritavatele liikidele hinnata linnuala tundva eksperdina oma teadmiste ja varasemate inventuuride baasil ka teiste kaitsekorralduslikult oluliste linnuliikide arvukust linnualal.

Töö teostaja saab tellijalt:

- ☑ Metoodika
- ☑ Peibutuse helifailid
- ☑ Kaitsekorralduslikult oluliste linnuliikide nimekirja (kaardistatavad liigid)
- ☑ Välitööde tehniliste andmete kihid (loendusala ja transekti piirid, peibutuspunktid jne)
- ☑ Välitööde paberkaardid (vajadusel)
- ☑ Liikide arvukushinnangute andmetabeli
- ☑ Andmevormid GIS kihina (KKOL asukohad, EELIS elupaigad, rähnid, kakud jne)
- ☑ Aruande näidise

Töö teostaja peab välitöödel kasutama oma vahendeid k a nõuetele vastav peibutusseade, binokkel, GPS jne.

Töö esitamine:

Töö esitamise tähtaeg: 30. november 2021

Aruanne esitatakse elektrooniliselt. Aruanne peab sisaldama (1) välitööde lühikirjeldust ja tulemusi (vormistatud sarnaselt näidis-aruandele); lisadena (2) kaitsekorralduslikult oluliste linnuliikide arvukushinnanguid (tabelina), (3) kaitsekorralduslikult oluliste linnuliikide leiukohti EELISse andmevormis (GIS kihil leiukohad punktobjektidena ja kaitsealuste liikide piiritletud elupaigad pindobjektidena); (4) GIS kihte kasutatud loendusala, transektide ja peibutuspunktidega; (5) GIS kiht välitöödel läbitud GPS teekondadega (kui metoodikas on nõutud).

Lavassaare linnuala linnustiku inventuuri metoodika lühikirjeldus:

- ☑ Rähnid – ühekordne kaardistamine peibutusmeetodil 15.03.–30.04, kaardistatakse kõik rähniligid, punktide omavaheline kaugus 300–500 m (metsamaa pindala 15 km²; ca 100 peibutuspunkti).
- ☑ Laanepüü kaardistamine toimub rähnide inventeerimise ajal, rähni-peibutus-salvestisele lisatud laanepüü vilega rähnidega samades peibutuspunktides (vormistatakse eraldi kaardikiht laanepüü peibutuspunktidega).
- ☑ Kakud – ühekordne kaardistamine peibutusmeetodil 15.03.–05.05, punktide omavaheline kaugus ca 1 km (metsamaa pindala 15 km²; ca 42 peibutuspunkti).
- ☑ Teder – kogu linnuala mängupaikades ühekordne kukkede ja kanade loendus perioodil 15.04.–15.05.

- ☒ Öösorr – ühekordne transektloendus (min 8 transekti) kogu linnuala sobilikes elupaikades (Kõima, Laisma, Maima raba) perioodil 10.06. –10.07.
- ☒ Järveliigid – ühekordne loendus Lavassaare järvel perioodil 05.05.–19.05.